

1,5 °C NĀKOTNES VISPĀRĪGĀS STRATĒĢIJAS

KLIMATA POLITIKAS REKOMENDĀCIJAS NR. 6

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas programmas "Apvārsnis 2020" saskaņā ar granta līgumu Nr. 101003880.

Par saturu atbild vienīgi autori. Tas ne vienmēr atspoguļo Eiropas Savienības viedokli. Ne Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildāģentūra (CINEA), ne Eiropas Komisija nav atbildīga par tajā ietvertās informācijas izmantošanu.

IEVADS

Strukturālās izmaiņas ir būtiskas dzīvesveida izmaiņu ieviešanā, jo tās rada apstākļus, lai ilgtspējīgas izvēles būtu iespējamās, pieejamas un vēlamās, īpaši tādās jomās kā pārtika, mājoklis un mobilitāte. Pētnieciskais projekts “1,5 °C dzīvesveids ES: klimatu saudzējoša dzīvesveida popularizēšanas un ieviešanas rīcībpolitika un rīki” uzsver, ka ar tehnoloģiskiem uzlabojumiem vien nepietiek, lai sasniegtu 1,5 °C mērķi, jo pieprasījums pēc augstas emisijas precēm un pakalpojumiem turpina pieaugt. Tāpēc ar sistēmiskām pārmaiņām būtu jānodrošina sistēmas un noteikumi, kas klimata mērķim pielāgo patērētāju uzvedību (sk. [Politikas rekomendācijas 1](#)).

Pieaugošās sabiedrības polarizācijas kontekstā klimata pārvaldībā ir jāmaina politika un plašāki strukturālie apstākļi, lai efektīvi risinātu piedāvājuma un pieejamības problēmas. Līdztekus konkrētu politiku īstenošanai (sk. [Politikas rekomendācijas 2](#)) politikas veidotāji var īstenot vairākas stratēģiskas darbības, lai pārvarētu strukturālos šķēršļus (sk. [Politikas rekomendācijas 4](#)), izvairītos no bumeranga jeb atsietiena efektiem (sk. [Politikas rekomendācijas 3](#)) un radītu pārveidei vajadzīgos impulsus. Kā īpaši atbalstāmi virzieni ir sabiedrības izpratnes veidošana par pienākumiem, plašu dalībnieku koalīciju koordinēšana, sociālā taisnīguma izvirzīšana politikas veidošanas centrā un efektīva komunikācija ar visām ieinteresētajām personām. Daži no šiem virzieniem ir saistīti ar projektā “1,5 °C dzīvesveids ES” analizētajiem aspektiem. Tie ir būtiski svarīgi, lai risinātu problēmas, kas ir saistītas ar 1,5 °C dzīvesveida rīcību ieviešanu un popularizēšanu.

VISPĀRĒJIE POLITIKAS IETEIKUMI

1. Ekoloģisko un sociālo taisnīgumu integrēt kā centrālo principu politikas mērķu noteikšanā, komunikācijā un īstenošanā

Līdz šim politiku, kas atbalstītu pāreju uz 1,5 °C mērķi, ir kavējusi nespēja lēmumu pieņemšanā prioritāti piešķirt taisnīgumam. Pāreja uz 1,5 °C mērķi ir izraisījusi kritiku, apgalvojot, ka tā kaitēs strādājošajiem un pasliktinās dzīves līmeni sabiedrībai kopumā. Taču ir jāatzīst arī bezdarbības radītā sociālā netaisnība. No pašreizējā klimata ierobežojumu trūkuma vislielāko labumu gūst sabiedrības turīgākie slāņi, savukārt, nabadzīgākos cilvēkus klimata pārmaiņas ietekmē nesamērīgi. Ekosociālā taisnīguma nozīme projektā “1,5 °C dzīvesveids ES” tika parādīta vairākkārt, uzsverot tā izšķirošo lomu, lai sabiedrība ieviestu klimatu saudzējošas dzīvesveida rīcības, kā arī īstenotu tam nepieciešamās strukturālās un labklājības reformas. Šo pārmaiņu ieviešanā ir jānodrošina, ka neviens netiek atstāts novārtā. Tas ir būtiski ne tikai demokrātiskajai leģitimitātei, bet arī dziļās nevienlīdzības novēršanai.

Jaunajā ekosociālajā līgumā, kas ir izstrādāts, izmantojot plašu sabiedrības dialogu, ekoloģiskā ilgtspējība ir jāintegrē ar sociālo taisnīgumu. Tas palielinās sabiedrības līdzdalību, novērsīs polarizējošos argumentus un veicinās sabiedrības saliedētību. Tas nozīmē gan augstu Sociālā klimata plāna izstrādes prioritāti, gan labbūtības un labklājības politikas aktualizēšanu kopumā (sk. [Politikas ieteikumu pārskats 5](#)). Piemēram, lai gan elektroauto subsīdijas noteiktos segmentos ir efektīvas, tās var precīzāk mērķēt uz iedzīvotājiem, kas dzīvo lauku reģionos un kuri pretendē uz zemāku cenu lietotiem elektroauto.

2. Atbalstīt un stiprināt plašas ilgtspējas koalīcijas un nozaru memorandus

Lai ieviestu strukturālas pārmaiņas, visām iesaistītajām pusēm ir jāsadarbojas. Uz taisnīgu pārkārtošanos palīdz virzīties ar kopīgiem mērķiem balstītu uzņēmējdarbības, pilsoniskās sabiedrības, zinātnes, plašsaziņas līdzekļu un politikas ieinteresēto pušu koalīciju veidošana, kas ietver dažādas perspektīvas un intereses. Ziemeļvalstīs liela ietekme ir nozaru ilgtspējas memorandiem. Latvijā pirmie šādu vienošanas noslēdza ēdināšanas nozares pārstāvji. Šajās koalīcijās ir jāiekļauj arī dažādas sociālo un vides interešu grupas, lai izveidotu lobiju, kas līdzsvarotu korporatīvās intereses. Pilsoņu asambleju izveidošana, lai kopīgi un mērķtiecīgi izveidotu politiku, kas veicina dzīvesveida izmaiņas, var nodrošināt to leģitimitāti un sabiedrības atbalstu vēl vairāk.

Ir jāstiprina sadarbība un alianses starp vides un sociālajām organizācijām un interešu grupām, lai panāktu taisnīgu pārveidi, kas sniegtu labumu plašākai sabiedrībai un nepastiprinātu sociālo netaisnību. Tāpat politikas veidotājiem ir jānodrošina, lai 1,5 °C dzīvesveida veicināšana būtu ne tikai vides politikas mērķis, bet gan valdības mēroga programmas pamats, kas atzīst dažādu politikas jomu savstarpējo atkarību un ļauj veikt ilgtermiņa plānošanu. Izpratni un sadarbību būtiski veicina arī uzņēmumu, iedzīvotāju un valdības forumi, kuros tiek apspriesta iesaistīto pušu loma un pienākumi būtiskajās dzīvesveida jomās, piemēram, pārvietošanās, uzturs, mājoklis un atpūta.

3. Veidot efektīvu saziņas saturu, kanālus un vēstījumus

Pāreju uz 1,5 °C nākotni ir jābalsta uz skaidru un konsekventu komunikāciju. Iesaistīto grupu izpratnes veicināšanai par pārmaiņu nepieciešamību un ietekmīgām dzīvesveida rīcībām ir nepieciešama skaidri saprotama informācija. Ir svarīgi, lai 1,5 °C dzīvesveida komunikācija atzītu pārejas strukturālo raksturu un individuālajai rīcībai neuzliktu pārlietu lielus šķēršļus. Šī strukturālā perspektīva ir vajadzīga, lai iedzīvotāji izmantotu demokrātijas iespējas un aktīvi iestātos par klimatom draudzīgu un sociāli taisnīgu politiku.

Iesaistītajām pusēm vajadzētu izmantot daudzveidīgus saziņas kanālus, tostarp galvenos plašsaziņas līdzekļus, zinātniskās publikācijas un kopienu vai pilsoniskās sabiedrības grupu medijus, lai izglītotu sabiedrību par zinātniski pamatotām ietekmīgām dzīvesveida izmaiņām. Ir arī jānovērš maldinošas informācijas izplatīšana, īpaši dezinformācija, misinformācija un zaļmaldināšana. Īpaši efektīva var būt informācijas par ilgtspējīgu dzīvesveidu iekļaušana visos izglītības un mācību līmeņos, tostarp neformālajā un mūžizglītībā, jo īpaši svarīgi sākt ar pirmsskolas vecumu.

Komunikācija ir jāpielāgo dažādām auditorijām un jāreaģē uz viņu interesēm, bažām un dzīves pieredzi. Kopumā ir nepieciešami alternatīvi stāsti par to, kas ir laba dzīve un labbūtība 1,5 °C dzīvesveida ietvarā, lai cīnītos pret dominējošiem patērētāju vēstījumiem, kas veicina augstu oglekļa emisiju dzīvesveida popularitāti, kam ir augsts risks būtiski samazināt dzīves kvalitāti nākamajām paaudzēm.

4. Veidot kopīgu, uz nākotni vērstu atbildību ceļa karti

Pāreju uz 1,5 °C saderīgu nākotni būtiski kavē atbildības pārvirzīšana jeb futbolēšana, kur iedzīvotāji, uzņēmumi un valdības koncentrējas katrs uz saviem ierobežojumiem un uzgrūž atbildību citiem sistēmas dalībniekiem. Sabiedrībā vienlaikus pastāv izpratne, kas pārmērīgu uzsvaru liek uz valdības, uzņēmumu vai iedzīvotāju lēmumiem. Lai pārvarētu šo izaicinājumu, ir skaidri jānošķir dažādu iesaistīto pušu lomas un pienākumi, kā arī jāizveido kopīga, uz zemu oglekļa emisiju nākotni vērsta atbildības izpratne, kas atzīst vienotu, kaut arī atšķirīgu atbildību attiecībā uz šo pāreju. Šādai kopējas un dalītas atbildības izpratnes veidošanai ir jābūt taisnīgas pārkārtošanās stratēģijas balstam.

Būtiska loma šajā procesā ir tiesu varai, kas konfliktējošu interešu gadījumā var ieņemt vidutāja lomu starp iesaistītajām pusēm, t.sk. pārstāvēt nākotnes iedzīvotāju intereses, ko skar rīcība klimata jomā. Ir jābūt regulējumam, kas ierobežotu pārmērīgu korporatīvo ietekmi uz politikas veidošanu, un ir jānodrošina lobēšanas pārskatāmība. Vainas uzvelšanu citiem palīdzēs mazināt un sadarbību veicinās tādi forumi, kur uzņēmumi, iedzīvotāji, pilsoniskās sabiedrības pārstāvji un valdības varēs atklāti apspriest savu lomu.

PAR MUMS

“1,5 °C dzīvesveids ES” konsorcijs ir desmit pētniecības partneri (universitātes, pētniecības institūti, uzņēmumi un NVO) no Vācijas, Somijas, Ungārijas, Latvijas, Nīderlandes, Spānijas un Zviedrijas.

KONTAKTINFORMĀCIJA

Apmeklējiet projekta vietni:

<https://latvia.onepointfivelifestyles.eu/>

Sekoiet mums:

Mājaslapa: <https://www.zalabriviba.lv/>

Facebook: <https://www.facebook.com/ZalaBriviba>

Instagram: https://www.instagram.com/zala_briviba/

LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/green-liberty-lv/>

TikTok: <https://www.tiktok.com/@zalabriviba>

Bluesky: <https://bsky.app/profile/greenlibertylv.bsky.social>

Sazinieties ar mums: info@zalabriviba.lv

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas programmas “Apvārsnis 2020” saskaņā ar granta līgumu Nr. 101003880.

Par saturu pilnībā atbild autori. Tas var neatspoguļot Eiropas Savienības viedokli. Ne Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra (CINEA), ne Eiropas Komisija nav atbildīga par dokumentā esošās informācijas izmantošanu.